

9. Závěr

Pokusil jsem se na předešlých stránkách nastínit, jakým způsobem orgány činné v trestním řízení postupují při objasňování silničních dopravních nehod. Skrze statistiky osvětlit, jak se vyvíjí trend nehodovosti v ČR, přílohami přiblížit, jaké nástroje užívají příslušníci policie v samém počátku objasňování a k jakým deliktům, ať již trestaným v rámci práva správního, nebo trestního, nejčastěji dochází.

Dopravní nehody jsou smutnou a bohužel neodmyslitelnou součástí života v dnešní moderní uspěchané době. Přes částečný úspěch v podobě klesajícího počtu těžce zraněných a usmrcených obětí nehod jsou celková čísla stále dosti vysoká. Tuto skutečnost si uvědomují jak výrobci dopravních prostředků, kteří se mnohdy zaměřují při vývoji na zvyšování úrovně bezpečnosti svého výrobku, tak zákonodárci jednotlivých zemí, jenž skrze přijímání právních norem ovlivňují chování jejich adresátů. Objevují se uzákoněné povinnosti ukládající užívání bezpečnostních prvků (např. dětské autosedačky) a zvyšují se sankce za porušování předpisů souvisejících se silniční dopravou. Nejběžnější takovou sankcí je ukládání pokut za správní delikty, jejichž výše stoupá úměrně s nebezpečností takového jednání. Tam, kde postih v rámci správního práva nepostačuje, nastupuje jako *ultima ratio* trestní právo.

Zásadu *ultima ratio* lze parafrázovat jako „nejzazší prostředek“, trestní právo totiž představuje nejzávažnější zásah do práv jednotlivce, a proto musí být používáno zdrženlivě pouze v případech, v nichž prostředky jiných právních odvětví selhávají nebo nejsou efektivní. Nadměrné užívání trestní represe v rozporu s touto zásadou by mělo za následek stírání hranic mezi skutečným zločincem a obyčejným občanem, jenž nějakým způsobem chyboval.

1.1.2010 nabyt účinnosti zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, z jehož ustanovení vypadla úprava obsažená v § 180d sTZ, trestný čin řízení motorového vozidla bez řidičského oprávnění. Mezi veřejností i odborníky na dopravu to vzbudilo velké diskuze. Shrnout by se daly následujícím způsobem.

Na jedné straně je zdůrazňováno, že toto ustanovení bylo vtěleno do „starého“ trestního zákona novelou č. 411/2005 Sb, s účinností od 1.7.2006, jako reakce na množící se případy, kdy osoby, aniž prošly řádným výcvikem a absolvovaly předepsané zkoušky pro získání řidičského oprávnění, způsobily při jízdě dopravní nehodu se závažnými následky. Že vozidlo se v rukou takových osob stává zbraní.

Profesor Šámal oproti tomu namítá, že toto ustanovení bylo typickým případem přepínání trestní represe a ukázkou toho, jak se trestní právo nemá používat.

TZ v § 337 obsahuje úpravu trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, skrze kterou je každý druhý případ takového řízení bez řidičského oprávnění trestán a hrozí za něj trest až tři roky odnětí svobody. Při prvním takovém jednání půjde o přestupek, za který bude uložena pokuta do výše 50 000 Kč a zákaz činnosti. V případě řízení bez řidičského oprávnění na základě toho, že oprávnění bylo odňato, nemusí být rozhodnutí o zákazu činnosti v podobě řízení vůbec vydáno, stačí fakt, že bylo oprávnění odebráno.

Dle mého názoru, stávající úprava lépe koresponduje se zásadou, že trestní právo nastupuje jako „*ultima ratio*“. Uvažujme případ, kdy mladík ve věku 18 let, ve snaze zapůsobit na svou přítelkyni, usedne za volant či sedne na motorku, aniž by měl příslušné oprávnění. Pokuta ve výši, která pro takovou osobu jistě nebude zanedbatelná, splní svůj účel lépe, než trestní represe. Pokud by však takovým jednáním způsobil závažný následek, trest podle příslušné sazby za trestný čin, jehož skutkovou podstatu tím naplní, ho nemine.

Na druhou stranu v plném rozsahu chápu argument přirovnávající vozidlo ke zbraní. Nemyslím však, že je to jen otázka toho, zda někdo má či nemá řidičské oprávnění.

U mnoha řidičů, hlavně těch agresivních, kteří takové oprávnění vlastní, mi připadá automobil jako smrtící nástroj. Dovedu si představit, že by součástí zkoušek byly i psychologické testy, schopné odhalit skrytou agresivitu, nebo jiné vady chování, nepříznivě působící na řízení. Osoby, shledané ve světle takových zjištění jako nezpůsobilé, by řidičské oprávnění dle mého názoru neměly vůbec obdržet, což by v důsledku mohlo vést ke zvýšení bezpečnosti v silničním provozu.